

za socialno izobrazbo v semenišču, dasi nimajo niti na vseučilišču, niti v bogoslovnici stolice zanjo. Ko poleti mladi rod bogoslovcev iz semenišča med ljudstvo, bo hrvaška socialna in politična organizacija dobila po teh mladih organizatorjih močan krščansko-socialni temelj, ki ji je porok zdravega razvoja. Tesni, prijateljski stik bogoslovcev s katoliškimi laičnimi akademiki, čigar uspeh se kaže v prekrasnem dijaškem glasilu „Luči“, obljubljuje močno enotnost stranke in tudi odpomoč proti nenačelni razkosanosti hrvaške politike.

J. K.

„Pravo Hrvatske na posebne poštanske marke.“ Napisao Peroslav Paskiević-Čikara, zamjenik tajnika trgovačko-obrtničke komore. Vel. 80. Str. 57. Cena 80 vinarjev. — Hrvaški časopisi so se lanskega leta večkrat bavili z vprašanjem hrvaških poštinskih mark, a pisatelj Paskiević je napisal o tem zanimivo študijo, v kateri je jasno dokazal pravo Hrvaške na posebne marke. Izvestno bode marsikoga zanimalo, če tudi mi nekoliko izpregovorimo o tem na prvi pogled neznatnem, a v resnici zelo važnem vprašanju.

Poštne marke niso dolgo v rabi. V Avstriji in na Beneškem so uvedene leta 1850., na Ogrskem 1871., v Bosni 1879., v Srbiji 1866., v Črni gori 1874., na Ruskem 1858., na Finskem 1856., na Danskem 1858., v Islandiji 1873. itd. Ko se je delala ogrsko-hrvaška pogodba, je bila institucija mark še v povojih in celo Ogrska ni temu pripisovala velike važnosti in rabila do leta 1871. edinstvene avstrijske marke. Šele ko so se na Ogrskem spomnili politične važnosti poštinskih mark, so vpeljali prve ogrske marke. Mažari so vedeli, da bi Hrvati imeli pravico tudi na svoje marke, zato so prve ogrske marke brez vsakega napisa in imajo samo skupni grb. Bali so se, da ne bi Hrvati zahtevali svojih mark. Ker se ni na Hrvaškem nobeden spomnil važnosti posebnih poštinskih mark, so dobili Mažari že več poguma in izdali leta 1874. druge marke brez skupnega grba z napisom „Magyar királyi posta“, kateri je še danes v rabi. Pisatelj dokazuje, da bi morale na Hrvaškem po pogodbi od leta 1868. biti marke s samo hrvaškim napisom, le oblika in njihov načrt bi mogel biti enoten, in sicer skupni grb, nikakor pa ne, kakor je na markah od leta 1901. do danes legendarna turul-ptica, katera je simbol mažarske imperijalistične politike. Tudi primeri v drugih zemljah, katere imajo podobni državno-pravni položaj kakor Hrvaška, to dokazujejo. Ko je Avstrija izdala leta 1850. prve marke, spadala je pod njo še Lombardija in Benetke, za katere je izdala posebne marke. Podobno je tudi v Islandiji, ki spada pod Dansko. Še celo Rusija, ta avtokratska in centralistična država, je dala Livoniji, Poljski in Finski posebne marke. Na koncu navaja pisatelj več jasnih dokazov, iz katerih sledi, da bi Hrvati morali imeti posebne marke in priobčuje načrt hrvaške marke, ki je povsem v skladu državne zaednice. Za temelj je vzeta ogrska marka, katera je sedaj v tečaju, izpuščena je ogrska pusta in ptica turul, namesto nje vzet skupni grb in diplomatični naslov: Hrvatska. Razpravo dobro pojasnjujejo odtiski raznih poštinskih mark, a zanimivo je tudi poglavje o poštinih pečatih, ki pokazuje, kako so Mažari od leta do leta napredovali in uvedli ponekod že čisto mažarska imena krajev. Knjižica, ki

je vsestransko zanimiva, pa bode opomnila hrvaške politike, da izvojujejo od Mažarov tudi glede poštinskih mark ono, na kar se poprej ni pazilo, a vendar hrvaškemu narodu po vsej pravici pripada.

Gradja za povijest školstva kraljevina Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas. Pribrao i uredio Antun Cuvaj. Knjiga prva. Od najstarijih vremena do godine 1835. — Str. XXIII. + 938 v velikem obliku. — To je naslov knjige, ki je znamenita prikazen v hrvaškem slovstvu in bogato vrelo za preiskovanje hrvaške kulturne zgodovine. Pisatelj je naslovil svoje delo „gradja (gradivo) za povijest školstva“; ker bi se na podlagi tu zbranega gradiva morala šele napisati šolska zgodovina, ali se je vendar trudil, da sestavi gradivo v neko celoto in poedine dobe tako zaokroži, da čitatelj več najde, kot naslov obeta. Dragoceno, tu zbrano gradivo je zbiral pisatelj petnajst let. Kot deželni šolski nadzornik je skrbno preiskal razne šolske spominske knjige in službene spise, prezrl pa ni tudi raznih tiskanih drobtinic, priobčenih v raznih knjigah, časopisih in dnevnikih listih. Da bode celo delo bolj pregledno, je porazvrstil gradivo v kronološkem redu po poedinih vladarjih. V prvem delu govori o šolah v hrvaških pokrajinah do utemeljenja kraljestva (l. 924.). V tem času se seveda ne more govoriti o pravih šolah. Prva znamenja kulturnega stanja na Hrvaškem so bile pač kakor tudi drugod, krščanske cerkve, a prvi učitelji duhovniki in menihi. S sv. krstom so stopili tudi Hrvatje na polje kulturno. Ivan iz Ravene je pokrstil onih pet bratov, kateri so privedli Hrvate na jug, in njihovi dve sestri, Tugo in Vugo. V Bijaču je dala Vuga sezidati samostan sv. Marije in tam zbrala najbolj odlične hrvaške deklice, da jih nauči brati in pisati in učvrsti v krščanskih čednostih. Največ zaslug za razvitek samostanskih šol ima benediktinski red, ki je bil posebno v Dalmaciji zelo razprostranjen. V drugem delu pripoveduje pisatelj o šolah za vladanja kraljev iz narodne dinastije (924—1102). Tudi v tej dobi ni bilo drugih razen samostanskih in katedralnih šol, a je bila velika borba za narodni jezik v cerkvi. V času kraljev iz hiše Arpadove (1102—1300), kakor beremo v tretjem oddelku, se ni glede šol mnogo spremenilo. Vendar je treba omeniti, da so se razen cistercitov v trinajstem stoletju naselili na Hrvaškem frančiškani, dominikanci in pavlini, ki so kasneje na šolskem polju razvili veliko delavnost. V četrtem oddelku za kraljev anžuvinske hiše (1300—1382) je najznamenitejši pojav zagrebški škof blaženi Augustin Kazotić, ki je razen mnogih drugih važnih naprav uredil semeniške šole, v katerih so poučevali kanoniki. Več Hrvatov je v tej dobi pohajalo tudi razna znamenita vseučilišča v tujini. V naslednji dobi za vladanja kraljev iz raznih hiš (1382—1527) nahajamo razen že omenjenih šol prve začetke ljudskih šol. V to dobo spada tudi izum tiska in početek hrvaške umetne književnosti (Marko Marulić). Zanimiv je odsek za vladanja kraljev iz habsburške hiše (1527—1740). Pisatelj opisuje razvitek šol za vsakega poedinega vladarja, v tej dobi je šolstvo že precej napredovalo. Omenja zasluge raznih redov za šolo, opisuje reformacijo in razne turške bojeve in posebej navaja Srbe, ki so se za Leopolda I. selili na Hrvaško in njihovo delovanje na šolskem polju. Tudi utemeljenje vojaške Krajine je